

РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВИДИ ФІНАНСУВАННЯ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

RELIGIOUS ORGANIZATIONS AND TYPES OF FUNDING FOR RELIGIOUS ORGANIZATIONS

Остапеч Ю.О.,

*доктор політичних наук,
професор кафедри політології і державного управління
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Мегела Р.Р.,

*здобувач кафедри міжнародної політики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Релігійні організації та церкви протягом десятиліть були невід'ємною частиною жити країн Європи та Америки. Вони мали вагомий вплив на суспільно – політичне життя країни, міжнародні відносини та виступали арбітром у вирішенні багатьох проблем. Італія (католицизм), Греція (православ'я), Великобританія (англіканська церква) та інші країни, надавали релігійним організаціям та церквам великого впливу та значення.

Не виключенням стали і події, на Американському континенті, де протестантизм став сильною суспільною інституцією з потужним впливом на суспільно – політичне життя країни. Вплив церкви та релігійних організацій загалом протягом багатьох років є важливим в США. Релігійні організації мають вагомий роль в суспільно-політичних процесах в країні. В США згідно Першої поправки до Конституції модель відокремлення держави і церкви. Але релігійні інституції в країн є впливовими. Держава не фінансує релігійні організації в США. В США релігійні організації та церкви мають безподатковий статус.

XX – XXI ст. показало, що актуальність впливу релігійних організацій в країнах Європи та США є вагомим. В статті проаналізовано дефініцію поняття «релігійні організації» та види фінансування релігійних організацій та церков. Охарактеризовано фінансування церков та релігійних організацій загалом в США та країнах Європи. Проаналізовано фінансування релігійних організацій в Україні. Охарактеризовано особливості діяльності релігійних організацій в Україні. Згідно статистичних даних станом на 2021 рік в Україні налічувалося 37049 релігійних організацій.

Досліджено фінансування релігійних організацій та церкви в країнах світу.

Особливості фінансування релігійних організацій аналізується науковцями протягом тривалого часу. Виокремлюють наступні види фінансування релігійних організацій та церков: пряме фінансування, збір спеціального «церковного податку» (який витрачається згідно з побажаннями платників податку), «церковний податок» (надходить у розпорядження керівництва певних релігійних течій) та конфесії, які не отримують фінансування чи допомоги і існують виключно за рахунок пожертв та ін.

Ключові слова: релігійні організації, держава, фінансування релігійних організацій, ЄС, США, Україна, державно-церковні відносини.

Religious organizations and churches have been an integral part of European and American life for decades. They had a significant impact on the socio – political life of the country, international relations and acted as an arbiter in solving many problems. Italy (Catholicism), Greece (Orthodoxy), Great Britain (Anglican Church) and other countries have given great influence and importance to religious organizations and churches.

The events on the American continent were no exception, where Protestantism became a strong social institution with a powerful influence on the socio – political life of the country. The influence of the church and religious organizations in general has been important in the United States for decades. Religious organizations have an important role in socio-political processes in the country. In the United States, according to the First Amendment to the Constitution, the model of separation of state and church. But religious institutions in countries are influential. The state does not fund religious organizations in the United States. In the United States, religious organizations and churches have tax-free status.

XX – XXI centuries showed that the relevance of the influence of religious organizations in Europe and the United States is significant. The definition of "religious organizations" and types of funding for religious organizations and churches are analyzed in the article. The financing of churches and religious organizations in general in the USA and European countries is described. The financing of religious organizations in Ukraine is analyzed. According to statistics, there were 37,049 religious organizations in Ukraine in 2021.

The financing of religious organizations and churches in the countries of the world is studied.

Features of funding for religious organizations have been analyzed by scholars for a long time. There are the following types of funding for religious organizations and churches: direct funding, collection of a special "church tax" (which is spent according to the wishes of taxpayers), "church tax" (available to the leadership of certain religious movements) and denominations that do not receive funding or assistance and exist solely through donations, etc.

Key words: religious organizations, state, financing of religious organizations, EU, USA, Ukraine, state-church relations.

Постановка проблеми. На початку XXI ст., як і протягом великої частини історії релігійні організації та церкви, грають велику роль як в локальному значенні, в межах певної країни та навіть на арені міжнародних відносин. Сотні років Ватикан мав активну роль в Європі, американські релігійні організації десятки років мають вагомий вплив на суспільно – політичне життя країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив релігійних організацій та церков не залишає своєї вагомості і на початку XXI ст. Науковці як зарубіжні так вітчизняні доклали багато зусиль для дослідження дефініції «релігійна організація», «церква», які і досі викликають суперечки в наукових колах. Не виключенням є фінансування релігійних організацій та церков, види фінансування та статус релігійних організацій. Серед науковців, які досліджували дану тему: В.Д. Бондаренко, Ю. В. Кривенко, В. Борисова, О. В. Білаш, Онищук І. І., Палінчак М.М., Шитий С. І. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Роль релігійних організацій та фінансування релігійних організацій є актуальною темою дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є проаналізувати поняття «релігійна організація», «види фінансування релігійних організацій» та роль релігійних організацій в суспільно-політичному житті країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш за все важливим залишається тлумачення дефініції релігійна організація.

Згідно Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» ст. 7 визначає «Релігій-

ними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій. Релігійні об'єднання представляються своїми центрами (управліннями).» [1].

Серед науковців точаться багато дискусій, щодо повноти та відповідності даного закону сьогоденню. В.Д. Бондаренко, зазначає, що є ряд, як суб'єктивних так і об'єктивних причин, і не дивлячись на те, що певні правки та доповнення вносилися в цей закон, потребує модернізації. Тієї ж думки, Всеукраїнська організація церков та релігійних організацій, які підтримую такі зміни [2, с. 5 – 6] .

Кривенко Ю.В. зазначає, що релігійна організація – це релігійне утворення, яке включає «від потужних, ієрархічно організованих структур зі своїми нормативними системами до невеликих релігійних спільнот, активність і діяльність яких незначна і часто не виходить за межі сім'ї, малої групи.» [3, с. 225 – 226]. На нашу думку, більшість релігійних організацій мають потужну структуру, адже діяльність релігійних організацій, вже давно вийшла за межі маленьких груп, і часто це рівень державного масштабу чи міжнародних відносин.

В світі існує велика кількість видів фінансування релігійних організацій (рис. 1). Основними серед них є:

1. Пряме фінансування. В ході якого передбачається надання коштів державою релігійним організаціям і контроль держави за використанням цих коштів.

Рис. 1. Види фінансування релігійних організацій

Джерело: [6]

Звіт про мережу релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2021 року

№	Область	Кількість релігійних організацій																
		Разом релігійних організацій	серед них															
			Центри	Управління	Громади					Монастирі		Братства	Місії	Духовні навчальні заклади				
					Разом	зарєєстровані		незарєєстровані	Разом	у них ченців	Разом ДНЗ			вищі ДНЗ	середні ДНЗ	слухачі		
діючі	недіючі	денна форма	заочна форма															
1	Вінницька	2244	0	16	2184	1964	4	216	26	211	5	8	5	4	1	17	248	
2	Волинська	1683	3	8	1635	1511	101	23	19	226	3	7	8	1	7	286	406	
3	Дніпропетровська	1540	5	13	1484	1484	0	0	14	156	3	12	9	5	4	391	230	
4	Донецька	1876	6	16	1803	1571	232	0	13	429	1	26	11	11	0	33	45	
5	Житомирська	1622	1	8	1561	1561	0	0	28	310	4	13	7	0	7	154	20	
6	Закарпатська	2011	3	17	1905	1721	19	165	61	490	8	9	8	3	5	476	0	
7	Запорізька	1142	2	10	1104	1019	48	37	12	153	0	10	4	1	3	175	20	
8	Івано-Франківська	1442	1	10	1359	939	7	413	35	141	10	17	10	5	5	272	101	
9	Київська	1914	4	7	1850	1850	0	0	22	134	2	20	9	6	3	192	640	
10	Кіровоградська	745	0	5	734	620	91	23	5	35	0	1	0	0	0	0	0	
11	Луганська	869	0	11	840	792	42	6	6	58	0	7	5	2	3	10	60	
12	Львівська	3286	4	26	3128	2925	67	136	70	794	11	28	19	13	6	1518	999	
13	Миколаївська	807	1	9	786	722	13	51	5	32	0	4	2	1	1	1	0	
14	Одеська	1388	3	17	1310	1291	16	3	25	477	2	20	11	11	0	485	264	
15	Полтавська	1194	0	11	1164	1164	0	0	8	88	4	4	3	3	0	54	615	
16	Рівненська	1636	0	7	1581	1557	5	19	22	505	1	19	6	4	2	727	1611	
17	Сумська	545	0	4	532	532	0	0	7	0	0	0	2	0	2	1	1	
18	Тернопільська	1843	0	12	1767	1767	0	0	47	506	2	4	11	1	10	423	290	
19	Харківська	1043	0	12	1001	758	47	196	11	65	2	9	8	3	5	62	299	
20	Херсонська	990	0	9	967	965	2	0	7	32	1	5	1	1	0	0	101	
21	Хмельницька	2070	2	14	2003	1588	333	82	22	240	3	18	8	5	3	111	20	
22	Черкаська	1448	0	10	1419	1360	0	59	7	230	1	10	1	1	0	0	450	
23	Чернівецька	1381	1	12	1332	1051	119	162	21	447	0	7	8	8	0	0	598	
24	Чернігівська	1016	0	8	987	868	73	46	14	221	1	3	3	0	3	58	29	
25	м. Київ	1314	57	29	1017	977	0	40	29	849	21	111	50	50	0	1782	2959	
	РАЗОМ	37049	93	301	35453	32557	1219	1677	536	6829	85	372	209	139	70	7228	10006	

Джерело: [4]

2. Збір спеціального «церковного податку». Він витрачається згідно з побажань платників.

3. «Церковний податок», який надходить в розпорядження релігійних лідерів певних церков, деномінацій чи релігійних організацій, і витрачається на його розсуд.

4. Конфесії не отримують фінансування чи допомоги від держави і існують виключно за рахунок пожертв та ін. [6].

Розглянемо особливості фінансування релігійних організацій та церков в Україні, країнах ЄС, США та Канаді.

Як зазначає Білаш О. В. в ЄС тільки декілька країн бере участь у фінансуванні релігійних установ. Серед них: Великобританія, Данія, Бельгія, Греція, Естонія, Болгарія, Чехія та Словаччина [5, с. 177].

Іншим актуальним предметом дослідження є статус та види фінансування релігійних орга-

нізацій на американському континенті, а саме в США.

В США згідно Першої Поправки до Конституції держава і церква відокремлені одна від одної, відокремлена модель державно – церковних відносин. Не дивлячись на це релігійні організації займають вагомe місце в країні.

IRS включає релігійні організації в перелік звільнених від податків, згідно положенню 501 (c) (3). Релігійні організації згідно цього положення є безподатковими організаціями, і мають безподатковий статус.

В Україні релігійні організації не фінансуються державою. Згідно до Закону майно релігійних організацій, яке належить державі передаються

релігійним організаціям на безоплатній основі. В Україні станом на 1 січня 2021 р. 37049 релігійних організацій (табл. 1).

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Релігійні організації протягом десятиліть продовжують виконувати свою важливу суспільну функцію. Церква є важливою інституцією, яка має вагомий вплив на суспільно – політичні події. Країни Європи, США та України надають широкий спектр прав та свобод для діяльності релігійних організацій та церков. Забезпечуючи свободу їх діяльності. Кожна країна визначає свою модель державно – церковних відносин та види і форму фінансування релігійних організацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації». Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 25, ст.283). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text> .
2. Релігія і закон: проблеми правового врегулювання державно-церковних відносин. Збірник матеріалів / редакційна колегія: В.Д. Бондаренко – головний редактор та ін. К.: «ВіП». 2002. с. 216
3. Ю. В. Кривенко, Релігійні організації як суб'єкти приватного права в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. С. 225-228. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4613/Y.V.%20Krivenko%20Religious%20organizations%20as%20subjects%20of%20private%20law%20in%20Ukraine.pdf?sequence=1>.
4. Звіт про мережу релігійних організацій в Україні. Державна служба України з етнополітики та свободи совісті. URL: <https://dessa.gov.ua/statistics-2020/>
5. Білаш О. В., Основні моделі фінансування церков і релігійних організацій у країнах Європейського Союзу. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 73. С. 172-178.
6. Палінчак М.М. Моделі фінансового забезпечення релігійних організацій у країнах – членах ЄС. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/3675>.